

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI

CLASA PREGĂTITOARE

**Programă școlară
pentru disciplina**

RELIGIE

Proiect propus pentru dezbatere

Februarie 2012

Notă de prezentare

Programa școlară pentru religie – clasa pregătitoare reprezintă o ofertă curriculară, proiectată pentru o oră pe săptămână în trunchiul comun al planului de învățământ pentru această clasă și face parte din aria curriculară Om și societate.

Prezenta programă școlară a fost elaborată în acord cu prevederile *Legii educației naționale nr. 1/2011*, cu modificările și completările ulterioare, referitoare la statutul orei de religie în cadrul planurilor de învățământ și la condițiile de elaborare a curriculumului pentru clasa pregătitoare: *Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun* (art. 18, alin. 1); *Curriculumul pentru clasele pregătitoare urmărește dezvoltarea fizică, socio-emoțională, cognitivă a limbajului și comunicării, precum și dezvoltarea capacităților și a atitudinilor în învățare, asigurând totodată punți către dezvoltarea celor opt competențe cheie* (art. 68, alin. 4). De asemenea, curriculumul pentru disciplina religie la clasa pregătitoare ține cont de prevederile documentelor curriculare și de politică educațională specifice învățământului preșcolar: *Strategia națională privind educația timpurie* (MECTS, 2005-2006); *Curriculumul pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani* (MECT, 2008); *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani* (MECT, 2008); *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie de la naștere la 7 ani – RFIDT* (MECT, Reprezentanța UNICEF în România, 2008).

Elaborarea programei școlare pentru religie – clasa pregătitoare a avut la bază următoarele premise:

- Introducerea religiei în planurile de învățământ încă de la debutul școlarității asigură o abordare continuă a domeniului pe tot parcursul învățământului preuniversitar – specifică majorității sistemelor educaționale care includ religia în curriculumul școlilor publice.
- Rolul religiei la vârstele mici este recunoscut și susținut de teoreticienii și practicienii din domeniul educației, care evidențiază importanța educației religioase în formarea propriei identități a elevilor, aspectele legate de credințe și convingeri fiind un element important al acesteia.
- La debutul școlarității, disciplina religie constituie un context de învățare care valorifică în plan educativ “marile întrebări” ale copiilor, experiențele de viață ale acestora, altele decât cele vizate în mod obișnuit de celelalte discipline din planul de învățământ, dar cu importanță majoră pentru dezvoltarea morală și pentru socializarea acestora.
- Finalitățile propuse la clasa pregătitoare pentru disciplina religie au, în mai mică măsură, scopul unei educații de tip strict confesional, ci vizează mai ales dezvoltarea morală a copiilor și formarea comportamentului în acord cu valorile moral-religioase.
- Prin competențele și conținuturile vizate, disciplina religie contribuie în mod direct la realizarea competențelor ariei curriculare Om și societate, prin contribuția adusă la dezvoltarea competențelor sociale și civice, prin accentul pe promovarea diversității, pe integrarea în diferite grupuri, prin susținerea unor abordări inter- și transdisciplinare.

Structura programei școlare pentru religie – clasa pregătitoare include următoarele elemente:

- Nota de prezentare;
- Competențe generale;
- Competențe specifice, corelate cu activități de învățare;
- Sugestiile metodologice.

Competențe generale sunt ansambluri structurate de cunoștințe, deprinderi și atitudini dobândite prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea în contexte diverse a unor probleme caracteristice unui anumit domeniu. Realizarea competențelor generale se asigură prin parcurgerea unei discipline de învățământ la nivelul unui ciclu curricular; acestea sunt elaborate în raport cu modelele de cunoaștere specifice disciplinei, valorificând, în același timp, potențialul transversal al unei discipline.

Competențele specifice reprezintă nucleul funcțional al programei școlare și reprezintă rezultatele așteptate ale învățării la nivelul fiecărui an de studiu, fiind derivate din competențele generale.

Exemplele de activități de învățare specificate în programa școlară constituie propuneri de organizare a activității în diferite contexte de învățare, în vederea realizării competențelor prevăzute. Aceste exemple pun accent pe valorificarea experienței concrete de viață a elevilor și pe integrarea unor strategii de predare-învățare diverse. Pe baza exemplurilor propuse de programa școlară, profesorul de religie poate elabora alte exemple de activități, adecvate specificului fiecărei situații de învățare.

Sugestiile metodologice cuprind recomandări specifice disciplinei, privind metodologia de aplicare a programei școlare și proiectarea demersului didactic. Acestea includ: lista conținuturilor învățării; propuneri de organizare a procesului de predare-învățare-evaluare centrat pe formarea de competențe; recomandări de strategii didactice specifice disciplinei; modalități de evaluare. Sugestiile metodologice au rolul de a orienta utilizarea prezentului curriculum în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei religie.

Pentru a asigura un cadru coerent al predării religiei în școală, programa școlară propune un set de elemente comune pentru toate cultele din România ce au drept de predare a propriei religii în sistemul de învățământ: lista competențelor generale și specifice, exemplele de activități de învățare și partea generală a sugestiilor metodologice. Lista de conținuturi va fi elaborată de către fiecare cult, permițând orientarea către teme relevante pentru fiecare dintre acestea.

Competențe generale

- 1. Aplicarea unor norme de comportament specific moralei religioase, în diferite contexte de viață**
- 2. Colaborarea cu copiii și cu adulții din mediul familiar, în acord cu valorile religioase**
- 3. Explorarea activă a unor elemente din viața de zi cu zi, din perspectiva propriei credințe**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare pentru *Clasa pregătitoare*

1. Aplicarea unor norme de comportament specific moralei religioase, în diferite contexte de viață

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<i>Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:</i>	<i>Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:</i>
1.1. Identificarea unor elementele de bază ale credinței religioase	- organizarea de discuții despre rolul lui Dumnezeu în viața omului; - exerciții de învățare a închinării (gestul închinării, cuvintele însoțitoare); - explicarea credinței în Sfânta Treime, pornind de la gestul închinării; - realizarea unor desene/lucrări practice în care se reflectă informațiile primite prin intermediul cântecelor, rugăciunilor, textelor biblice prezentate; - organizarea de dialoguri pe tema elementelor care definesc viața unui creștin (rugăciunea, primirea Sfintelor Taine, participarea la slujbele Bisericii, lectura biblică, comuniunea cu semenii etc.), valorificând experiența de viață a copiilor.
1.2. Analizarea caracteristicilor comportamentale ale unui bun creștin, pe baza valorificării unor situații din viața de zi cu zi	- povestirea unor fapte bune, proprii sau ale altora; - exerciții de identificare a calităților celorlalți (membri ai familiei, colegi, prieteni etc.) prin desene, dialoguri etc.; - organizarea unor jocuri de rol "Așa da/Așa nu".
1.3. Aplicarea unor reguli de comportament moral-creștin în contexte de viață familiare	- organizarea de conversații de grup privind regulile de comportament în diferite situații (în familie, școală, biserică, comunitate etc.); - vizite la biserică; - organizarea unor studii de caz, pornind de la situații reale sau imaginare din viața copiilor (persoane reale, personaje din povestiri biblice, personaje din desene animate sau din povești etc.); - organizarea de jocuri de rol: "Cum mă comport în situația...?"; „Cum procedez dacă sunt în situația...?"; - organizarea unor exerciții de manifestare a dezacordului față de comportamente care încalcă valorile moral-creștine .

2. Colaborarea cu copiii și cu adulții din mediul familial, în acord cu valorile religioase

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<i>Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:</i>	<i>Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:</i>
2.1. Asumarea unor responsabilități în cadrul grupurilor din care face parte, la propunerea adultului	- organizarea de dialoguri pe teme privind colaborarea în diferite grupuri de apartenență; - exerciții de identificare a rolurilor sociale ale diferitelor persoane (copii, părinți, profesori etc.) și a responsabilităților corespunzătoare fiecăreia dintre acestea; - organizarea de activități caritabile, împreună cu alți membri ai școlii, parohiei etc.; - realizarea de jocuri de rol pe tema asumării diferitelor responsabilități; - analizarea unor studii de caz pe tema ajutorului oferit celorlalți.
2.2. Identificarea unor elemente de diferențiere dintre oameni	- exerciții de identificare a asemănarilor și a deosebirilor dintre persoane pe baza anumitor criterii (aspect fizic, limba vorbită, credință, calități, comportamente, lucruri sau mâncăruri favorite etc.); - formularea de întrebări privind diferențele dintre persoane;

	- exerciții de exprimare a acordului/ dezacordului față de opiniile altora; - organizarea de întâlniri cu persoane din comunitate, de diferite apartenențe; - organizarea de dialoguri pe tema persoanelor cu nevoi speciale; - analizarea unor studii de caz: Ce ai face dacă ai fi în situația ...?; - audierea unor texte religioase simple, în proză sau în versuri, în care se reflectă ideea de toleranță.

3. Explorarea activă a unor elemente din viața de zi cu zi, din perspectiva propriei credințe

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<i>Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:</i>	<i>Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:</i>
3.1. Explicarea semnificației unor evenimente religioase cunoscute	- realizarea de dialoguri pe baza audiției unor texte biblice și din viețile sfinților; - descrierea unor icoane care reprezintă evenimente din viața Mântuitorului, a Maicii Domnului, a Sfântului Nicolae și a altor sfinți; - învățarea de rugăciuni, cântări, colinde etc.; - organizarea de serbări școlare; - povestirea după imagini (icoane, ilustrații etc.) cu tematică adecvată.
3.2. Identificarea manifestării unor sărbători și evenimente cu semnificații religioase, cu incidență asupra vieții familiei	- identificarea aspectelor caracteristice ale diferitelor sărbători; - audierea unor texte din literatura română și universală, referitoare la marile sărbători creștine; - organizarea de discuții privind evenimentele religioase din viața omului: botezul, nunta, ziua onomastică etc., valorificând experiențele concrete ale copiilor; - analizarea unor imagini relevante din viața copiilor și a familiilor lor (fotografii de familie, imagini din sfera publică etc.); - exerciții de învățare de colinde și cântări religioase; - organizarea de serbări școlare; - realizarea unor proiecte pe diferite teme religioase („Cum am sărbătorit Crăciunul”, „Cum ne pregătim de Paște” etc.); - realizarea de desene și confecționarea unor felicitări, ornamente, colaje etc. cu ocazia diferitelor sărbători religioase.

Sugestii metodologice

Programa școlară pentru religie – clasa pregătitoare reprezintă o ofertă curriculară dezvoltată în jurul unei teme centrale: *Dumnezeu este cu noi prin descoperire și iubire*. Având ca scop familiarizarea copiilor cu domeniul religios, această temă orientează formularea competențelor specifice, precum și construirea situațiilor de învățare într-un mod flexibil și creativ, în raport cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor.

În acest context, sugestiile metodologice prezintă: lista elementelor de conținut; metode și mijloace de învățământ ce pot fi utilizate la ora de religie; contexte și medii de instruire adecvate; aspecte privind metodele de evaluare.

Conținuturi ale învățării

Lista elementelor de conținut pentru ora de religie nu mai este organizată pe marile domenii teologice, ca la programele școlare anterioare, ci este organizată pe teme majore. Fiecare dintre aceste teme majore reprezintă un mesaj cheie relevant pentru domeniul religiei, cu care elevul ar trebui să rămână la finalul parcurgerii programei școlare.

Lista conținuturilor este elaborată de către fiecare cult din România ce are drept de predare a propriei religii în sistemul de învățământ, permițând orientarea către teme relevante pentru fiecare dintre acestea.

Exemplificare: Lista de conținuturi pentru religie – cultul ortodox

Programa școlară include trei teme majore și două teme dedicate marilor sărbători creștine – Nașterea Domnului și Învierea Domnului – care vor fi prezente pe parcursul întregului învățământ preuniversitar. Acestea vor constitui prilejuri de analiză a sărbătorilor creștine și a altor evenimente corelate cu acestea, din multiple perspective (religioase, sociale, culturale, istorice etc.).

Nu în ultimul rând, lista elementelor de conținut specifică un ansamblu de elemente de tip predominant confesional: rugăciuni, texte biblice, cântări religioase, colinde. Acestea nu vor fi analizate ca unități de conținut de sine stătătoare, ci vor constitui mijloace de realizare și de explicitare a temelor majore anterior menționate.

1. Dumnezeu ne-a creat din iubire, după chipul Său

Omul, cea mai importantă ființă de pe pământ
Sunt copilul lui Dumnezeu și al părinților mei
Ce înseamnă să fii creștin
Cum vorbesc cu cei din jur
Ce simt față de ceilalți
Cum mă comport ca un creștin
O zi din viața mea de creștin

2. Dumnezeu ne-a creat pentru a ne ajuta unii pe alții

Familia mea
Sunt creștin și la școală
Primii mei prieteni
Preotul în viața mea
Creștinii din biserica mea
Oamenii din lumea întreagă

3. Dumnezeu este întotdeauna cu noi

O lume frumoasă, dăruită de Dumnezeu omului
Iisus Hristos și copiii
Maica Domnului, mama noastră din Cer
Îngerii, ocrotitori ai oamenilor
Sfinții, prietenii lui Dumnezeu și ai copiilor

4. Nașterea Domnului, darul lui Dumnezeu pentru oameni

Nașterea Pruncului Iisus, bucuria copiilor
Cum sărbătoresc Crăciunul

5. Învierea Domnului, împlinirea darului lui Dumnezeu

Bucuria copiilor la Florii și la Paști
Cum sărbătoresc Paștile

Rugăciuni: „Toți, cu inima curată”; „Doamne, Doamne, ceresc Tată”; „Înger, îngerășul meu”; „Tatăl nostru”; „Doamne, cât este de bine”; cuvintele care însoțesc semnul Sfintei Cruci, la începutul și la sfârșitul rugăciunii.

Texte biblice: „Te voi lauda, că sunt o făptură așa de minunată!” (Psalmi 138, 14); „Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul că aceasta este cu dreptate” (Efeseni 6, 1); „Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng” (Romani 12, 15); „Nu răsplățiți nimănu rău cu rău” (Romani 12, 17).

Cântări religioase: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi”; „Ție, Doamne”; „Fie numele Domnului binecuvântat”; Troparul Învierii Domnului.

Colinde: „Astăzi S-a născut Hristos”; „Steaua sus răsare”; „Trei păstori”; „Am plecat să colindăm”; „Vișlaime, Vișlaime”.

Metode și mijloace de învățământ

Valorificarea valențelor formative ale disciplinei religie promovează utilizarea de strategii didactice care accentuează construcția progresivă a cunoștințelor specifice, prin abordări flexibile și diferențiate ale conținuturilor învățării, în paralel cu formarea progresivă la elevi a capacității de autoevaluare a comportamentelor verbale și acționale, aplicabile în diferite contexte de viață.

Caracterul practic-aplicativ al disciplinei religie impune utilizarea pentru segmentul de vârstă căruia ne adresăm a unui cadru metodologic care îmbină metodele tradiționale cu cele moderne, activ-participative, astfel încât acestea să devină căi pentru dezvoltarea capacității de comunicare a elevilor, pentru crearea unui cadru educațional bazat pe moralitate și religiozitate, prin care să fie sprijinită formarea de conduite precum încrederea, respectul pentru diferență, toleranța, care să ajute la interiorizarea valorilor religioase și a normelor morale.

Setul de metode de învățământ utilizat în activitățile didactice la disciplina religie la clasa pregătitoare va cuprinde cu precădere:

- învățarea prin descoperire, pornind de la seturi de imagini din diferite categorii (icoane, ilustrații cu conținut moral, fotografii care reflectă aspecte din viața religioasă proprie sau a familiei, imagini ce fac referire la acțiuni și elemente liturgice etc.);
- învățarea problematizată, prin crearea de situații-problemă pornind de la diferite elemente din sfera morală (de exemplu, pilde, învățături religioase, studii de caz);
- jocul de rol cu diferite teme (*Ce ai face dacă ai fi în situația...?; Ce face un creștin la biserică/la școală/acasă/pe stradă...? Așa da/Așa nu*), pentru identificarea unor aspecte privitoare la domeniul religios și moral, pentru analizarea și evaluarea critică a unor situații din diferite grupuri de apartenență sau pentru exersarea unor practici cu caracter moral-religios;
- studiul de caz, pentru analizarea unor situații pornind de la experiențele de învățare și de viață ale elevilor;
- conversația euristică, pentru identificarea, împreună cu elevii, a unor soluții și rezolvări la diferite situații din viața de zi cu zi, pentru evidențierea trăsăturilor morale ale personajelor biblice sau din diferite povestiri cu conținut moral etc.

Aplicarea metodelor anterior descrise presupune utilizarea unor mijloace de învățământ diferite, în special a celor cu caracter intuitiv, ilustrativ, permițând alternarea diferitelor forme de organizare a activității (individuală, în perechi, în grupuri mici), realizarea de activități religioase specifice (învățarea de rugăciuni, texte biblice, cântări religioase, colinde etc.), implicarea elevilor în diferite activități extrașcolare, care completează și îmbogățesc demersurile didactice desfășurate prin ora de religie; găsirea de soluții la diferite probleme concrete, în relație cu grupurile de apartenență.

Contexte și medii de instruire

Ora de religie nu înseamnă numai activitatea obișnuită a profesorului cu elevii în sala de clasă. Prin specificul ei, educația religioasă permite organizarea unor contexte variate de învățare, care să motiveze elevii pentru a participa activ la activități și să susțină interesul acestora pentru domeniul religiei.

Așadar, cum și unde anume se pot organiza activitățile de învățare la ora de religie?

- *Învățăm în sala de clasă* – În sălile de clasă, profesorul poate organiza diferite activități de predare-învățare cu elevii: lecții obișnuite de prezentare de noi teme, întâlniri cu personalități relevante pentru domeniul religiei, discuții pe teme religioase cu părinți sau cu alți membri ai comunității etc.
- *Mergem la bibliotecă* – Profesorul de religie, împreună cu elevii, poate organiza ora de religie la biblioteca școlii sau la altă bibliotecă din comunitate. În aceste contexte de învățare, elevii pot fi încurajați și susținuți: să cunoască se familiarizeze cu spațiul bibliotecii; să observe cum se caută o carte; să participe la întâlniri cu diferite personalități.
- *Vizităm biserică* – Biserica este un spațiu cu înalte valențe educative pentru ora de religie. Profesorul poate organiza vizite la biserică cu elevii cu diferite ocazii și scopuri: pentru participarea și observarea anumitor slujbe bisericesti; pentru a primi Sfânta Împărtășanie; pentru discuții cu preotul pe teme religioase sau pentru a organiza în comun diferite evenimente importante pentru comunitate ori activități de întraajutorare a membrilor acesteia.
- *Leșim și în alte spații din afara școlii* – Profesorul de religie și elevii pot derula activități de învățare și în alte contexte nonformale de educație, precum: mersul la cinematograful pentru vizionarea unui film pe teme religioase/relevante din perspectiva acestei materii de studiu; participarea la diferite discuții relevante pentru ora de religie; vizitarea unor muzee. Tot aici se pot organiza și activități de învățare în spații informale de educație: de exemplu, plimbarea pe stradă/prin parc pentru observarea comportamentelor oamenilor și analizarea acestora din perspectiva moralei religioase.
- *Mergem în excursii tematice la mănăstiri sau alte lăcașuri de cult* – Profesorul de religie poate organiza excursii cu elevii, pe un traseu care să cuprindă o serie de mănăstiri sau alte așezăminte religioase cu o anumită semnificație pentru comunitatea sau regiunea respectivă. În acest context, se pot organiza discuții cu specialiștii din muzeele mănăstirilor, se pot iniția dialoguri cu unii duhovnici, se observă sau se descriu spațiile sau obiectele cu caracter sacru.

- *Căutăm pe Internet informații și imagini cu caracter religios* – În afară de faptul că unele lecții sau teme pot utiliza platforme educaționale, profesorul poate să descopere pe Internet, împreună cu elevii, informații relevante despre specificul vieții religioase din spațiul proximal sau din alte arealuri geografice și culturale, poate urmări secvențe muzicale, filmice, liturgice ce sunt corelate cu temele planificate.

Modalități de evaluare

Evaluarea reprezintă o componentă importantă a procesului de învățământ, prin îmbinarea organică a acesteia cu predarea și învățarea. Alături de evaluarea orală și evaluarea unor acțiuni religioase practice (de exemplu, gestul închinării), se recomandă utilizarea unui set de metode moderne de evaluare aplicate la domeniul religiei, adaptate la particularitățile elevilor de clasă pregătitoare: observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor din perspectiva aplicării valorilor moral-religioase, elaborarea unor micro-proiecte de grup bazate pe desen sau colaje pe teme de religie etc. În evaluare, se va urmări corelarea rezultatelor școlare cu competențele specifice vizate de programa școlară, a experiențelor de învățare din școală cu cele din viața de zi cu zi a elevilor. Modalitățile de comunicare a rezultatelor școlare vor valorifica funcția formativă și cea motivațională a evaluării, prin valorizarea aspectelor pozitive, a progresului înregistrat de elevi atât în plan cognitiv, cât și afectiv și atitudinal-comportamental.